

Dějiny a teorie architektury VI – Původní a vložené
ČVUT Fakulta architektury
Leden 2023

Škola v Mikulandské ulici

Praha – Nové Město

Vypracoval: Michal Zapletal
Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Pavel, Ph.D.

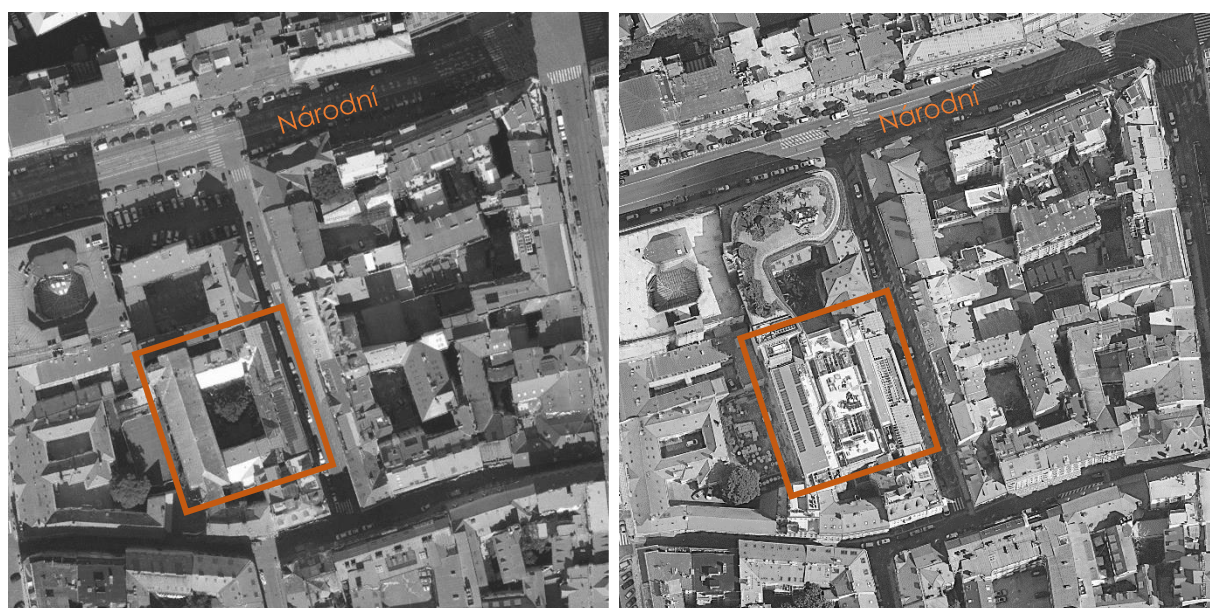
Obsah

Úvod	3
Německá státní reálná škola a Václav Nekvasil	4
Výzkumný ústav pedagogický a Václav Vondrášek	4
Základní škola, Jan Kerel a Zdeněk Hölz	4
Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze	5
Technologické centrum UMPRUM, Ivan Kroupa, Jana Moravcová a Tomáš Zmek	6
Komplikace	7
Dnešní podoba	8
Závěr	11
Zdroje a ilustrace	12

Úvod

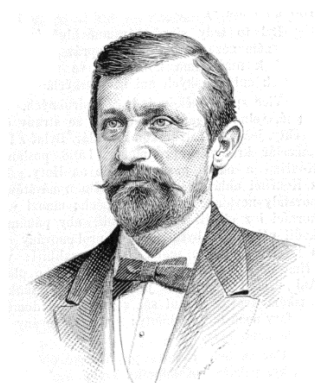
Školní budova v Mikulandské ulici se nachází v Praze na Novém Městě nedaleko Národní třídy, sousedící s polyfunkční rohovou budovou Drn. Od počátku své existence v roce 1893 (IPR Praha 2023) se zde vystřídaly celkem čtyři instituce, které s sebou přinesly stavební úpravy dle svých potřeb. Nejvýraznější úpravou tohoto objektu se v roce 2017 stala přestavba vnitřních traktů budovy k uzpůsobení využití Uměleckoprůmyslovou školou, konkrétně jejich technologickému centru.

Přestože se ve školní budově v historickém centru Prahy vystřídaly čtyři instituce s rozdílným způsobem využití, lze její formu shrnout do dvou podob, zřetelných v ilustraci 1. První od roku 1893 do roku 2016, kdy se zde nacházela typická školní budova s reprezentativní palácovou trojosou uliční fasádou, dvěma bočními trakty a sedlovou střechou. Druhá podoba pak od roku 2017 do současnosti, kde sice zůstává uliční fasáda ve skoro nezměněné podobě, ale s novou výplní ve formě třech místo dvou vnitřních traktů a střešní terasou.

Ilustrace 1

Německá státní reálná škola a Václav Nekvasil

Ilustrace 2

Roku 1893 vzniká v Praze v Mikulandské ulici německá státní reálná škola, lidově známá jako *reálka*, kde se nacházelo šest stupňů přípravného vzdělávání pro oblast průmyslu a zemědělství (Astride 2009). Vystavěna byla podle plánů česko-rakouského podnikatele ve stavebnictví Václava Nekvasila, který se narodil 15. února 1840 ve Kbelích u Prahy. Sám vystudoval pražskou techniku, později skrze věno své manželky zbohatl na výhodné koupi lukrativních pozemků v Karlíně. To mu umožnilo začít podnikat ve stavebnictví, konkrétně ve výstavbě cukrovarů (E15 2010). U průmyslových staveb ovšem nezůstal a v jeho portfoliu tak najdeme například palác Koruna na Václavském náměstí, Masarykovy koleje v Dejvicích, pavilony léčebny v Bohnicích, Gymnázium ve Štěpánské ulici v Praze nebo Branický pivovar a nedaleké ledárny.

Samotná budova německé reálné školy byla vystavěna s historizujícím průčelím v novorenesančním stylu dle předloh italských paláců (Šimek 2017). Jednalo se o zděný čtyřkřídlý objekt kolem centrálního dvora na třech podlažích se dvěma vstupy z ulice (Národní památkový ústav 2015). Sedlová střecha respektovala charakter svého okolí orientací hřebene rovnoběžně s ulicí a byla kvalitním příkladem návaznosti na urbanistickou strukturu Národní třídy.

Výzkumný ústav pedagogický a Václav Vondrášek

Budova v Mikulandské prošla významnějšími stavebními úpravami kolem roku 1949 pro potřeby Výzkumného ústavu pedagogického, který sem v roce 1951 přestěhoval Státní pedagogickou knihovnu J. A. Komenského a tím tak pozastavil funkci budovy jakožto školního objektu. Později došlo k vyztužení stropních desek z důvodu vyššího zatížení umístěním knihovny do bývalých školních tříd a zároveň proběhly úpravy vnitřních dispozic členěním na pracovny a kanceláře pedagogického ústavu (Národní památkový ústav 2015).

Základní škola, Jan Kerel a Zdeněk Hölz

V letech 1991 až 1992 se k pedagogickému ústavu přidala třetí instituce se sídlem v této budově, a tedy Základní škola Brána Jazyků, pro kterou se znovu upravily dispozice v části budovy zpět k potřebám školních tříd dle projektu vypracovaného Janem Kerelem a Zdeňkem Hölzem (Národní památkový ústav 2015).

Na podzim roku 2014 se v prostorách v té době už prázdné budovy, zachycené v ilustraci 3, odehrál patnáctý ročník festivalu Designblok, známý pro svůj výběr právě takto dočasně opuštěných pražských budov, jako byl například Hotel Evropa. Během festivalu měla široká veřejnost možnost si projít velkou část bývalé školy a na vlastní oči spatřit kvalitu architektonických detailů sice vybydlené, ale relativně zachovalé stavby vzhledem k jejímu stáří. Nacházely se zde terazzové chodby, impozantní tříramenná schodiště nebo dřevěná špaletová okna¹.

Ilustrace 3

Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze

Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze (UMPRUM) svým zaměřením přirozeně potřebuje pro své dílenské zázemí a po dobu své existence až do roku 1989 (UMPRUM 2021) pro tyto účely využívala různé samostatné dílny v okolí hlavní budovy, která se nachází na náměstí Jana Palacha. Po Sametové revoluci v roce 1989 o tyto dílny ale postupně začala přicházet z důvodu navrácení prostor skrze restituce. UMPRUM se tedy ocitla v situaci, kde stávající budova na náměstí Jana Palacha neposkytovala dostatečně velké zázemí pro rostoucí počet oborů a všechny dílny.

V minulosti se zvažovalo umístění další budovy UMPRUM v Praze v Ďáblicích, kde se svým návrhem úspěšně architekta Josef Pleskot, ale z důvodu kontaminace pozemků po předchozím majiteli a částečné změně v požadavcích na novou budovu ze strany UMPRUM z realizace sešlo. Vedení školy rozhodnutí odůvodnilo tím, že by se umístěním další budovy na druhý konec Prahy ztratila mezioborová spolupráce (ČTK 2018).

Po bezmála dvaceti letech hledání vhodného umístění pro dílenské zázemí uměleckoprůmyslové školy připsalo Ministerstvo školství vlastnictví bývalé školní budovy v Mikulandské ulici právě UMPRUM. Lokace pro potřeby školy je více než vhodná, nachází se totiž v dochozí vzdálenosti od stávající budovy na

¹ Poznatzky z osobní návštěvy původní budovy

náměstí Jana Palacha. V roce 2012 tedy začínají přípravy projektu nové budovy technologického zázemí, kterými je pověřen architekt Ivan Kroupa spolu s Janou Moravcovou a Tomášem Zmekem.

Technologické centrum UMPRUM, Ivan Kroupa, Jana Moravcová a Tomáš Zmek

Zadání pro novou budovu technologického centra v Mikulandské ulici muselo být zredukováno z původní rozlohy 15 000 m² na 8 000 m² už jen kvůli celkové rozloze pozemku okolo 1 800 m² (Stavba Web 2017). Nároky na dispozice budovy byly náročné z pohledu veškeré technologie, kterou škola potřebovala vměstnat do svých nových prostor a z hlediska provozu jak pro veřejnost, tak studentskou komunitu. Původní objekt školní budovy s dispozicemi blízkými těm z roku 1893 nabízel relativně vhodné prostory pro jednotlivé učebny a ateliéry UMPRUM. Pozdější úpravy z roku 1951, kdy proběhlo zesílení stropních desek, také vybízely k zachování stávající budovy i pro těžké knihtiskařské, tkalcovské nebo dřevoobráběcí stroje. Hlavním nedostatkem stávající budovy se ale jevila nedostatečná užitná plocha, která by neposkytovala požadovaných 8 000 m², a to ani v případě úplného nebo částečného zastavění vnitřního dvora, které by tak výrazně ubralo na přístupu denního světla do nových interiérů budovy. Architekti Kroupa, Moravcová a Zmek tedy měli před sebou výzvu v podobě jakým způsobem naložit se stávající budovou, která se zároveň nachází v historickém centru Prahy, tudíž v památkové zóně.

Komplikace

Přípravy projektu pro takto umístěnou budovu historické hodnoty i samotnou přestavbu, která probíhala mezi lety 2017-2021, tak provázely určité komplikace, vyvolané navrhovanou formou, která z velké části nepočítala se zachováním původní budovy ani jejích dílčích prvků. Jednou z nich je zřícení stropních desek původního objektu v roce 2018 (iRozhlas 2021), viditelných v ilustraci 4, při kterém došlo ke zranění dvou zaměstnanců Metrostavu, který přestavbu prováděl. Samotný návrh technologického centra počítal se zachováním uliční fasády a zesílených stropních desek. Zbytek budovy měl být nahrazen novou výplní v podobě modulové dispozice, která lépe reflektuje potřeby budoucího uživatele než stávající členění vycházející z potřeb základní školy. Po částečném zřícení ale došlo k odstranění i dalších stropů.

Ilustrace 4

Tuto událost doprovází spekulace, do jaké míry celkový návrh počítal se zachováním původního patrování. Nehledě na spekulativní tvrzení, navržená přestavba tak jako tak nezahrnovala ponechání hodnotných architektonických prvků této stavby, jako byly například její schodiště, původní tvar sedlové střechy nebo vybrané interiérové detaily.

Druhým pohledem na návrh silně zasahující do původní formy školy jsou poznatky a usnesení ze zasedání Vědecké rady generální ředitelky Národního památkového ústavu z roku 2015, jehož výsledkem bylo odmítnutí navrhované podoby (Národní památkový ústav 2015). V odůvodnění oponentů zaznělo, že návrh nevede oboustranný dialog se stávající budovou a pouze se nachází na stejném pozemku. Nijak nerespektuje existující střešní krajinu a neodráží kontext, ve kterém má být osazen. Na druhou stranu byl vyjádřen souhlas, že technologické centrum by mělo být umístěno v dochozí vzdálenosti od stávající budovy UMPRUM. A to nejen z pohledu studentů uměleckoprůmyslové školy, ale i historického centra Prahy, které by tím získalo další bod pro autentický a neturistický život v okolních ulicích města.

Dnešní podoba

V roce 2021 se po letitých přípravách otevřel nový kampus technologického centra UMPRUM. Z ulice je zřetelná pečlivě opravená novorenesanční fasáda, ve které vznikl nový průřez značící hlavní vstup do budovy předznamenávající proměnu v interiéru a láká návštěvníka dovnitř. V přízemí se nachází rozlehlá otevřená dvorana (ilustrace 5) s průhledem skrze přednáškové sály ven na dvůr, kde se nachází obnovená zahrada a v budoucnu veřejně přístupná kavárna. Dvorana sloužící k výstavám a prezentacím je zalita denním světlem ze dvou rozměrných světlíků nad atriem skrze všech pět podlaží, nad kterými je pochozí terasa, která tak okamžitě navazuje na dění v přízemí.

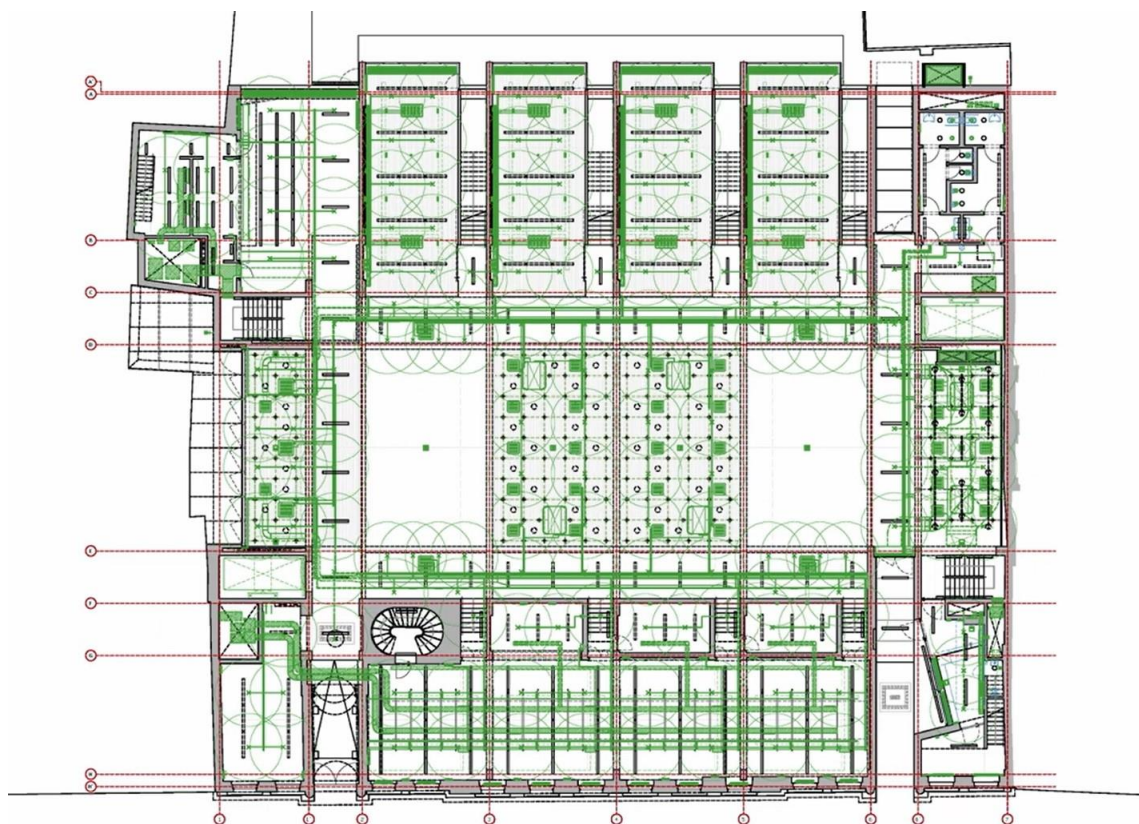

Ilustrace 5

Další nadzemní podlaží disponují polo transparentními provozy organizovanými do třech traktů, které podporují mezioborovou spolupráci v bohatých společenských prostorech, viditelných v ilustraci 6. Dílny závislé na těžších strojích jsou umístěné ve dvoupodlažním suterénu, kde se také nachází skladovací zázemí pro celou budovu. Střechu završuje terasa, která je sice umístěna pod hřebeny okolních střech, ale i tak nabízí široké vizuální propojení s městem a svou kapacitou pojme všechny uživatele budovy i širokou veřejnost na plánované akce. (UMPRUM 2021) Vnitřek budovy nabízí i nečekané prostory mimo základní program technologického centra (Gebrian

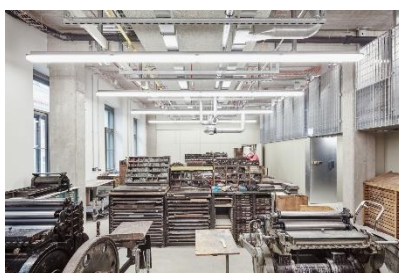

2022), které často nabízí zajímavé průhledy skrze budovu až ven. Jedním z takových míst je kuřácký mostek v exteriéru budovy v jednom z vyšších podlaží, na který je nutné dojít po mřížované lávce.

Ilustrace 6

Materialita budovy je uvedena původní zděnou zdobenou fasádou osazenou restaurovanými špaletovými okny. Novodobá vložka, která tvoří zbytek budovy, se skládá z kombinace pozinkovaných ocelových prvků a pohledového betonu s velkoformátovými okny doplněné o přiznané prvky veškeré technické infrastruktury. Barevná paleta tak může působit na první pohled studeně a neútně (ilustrace 7), protože až na výjimku oranžového schodiště, v interiéru najdeme odstíny šedi. To ale ovšem platí jen do doby, kdy se chodby a výstavní prostory zaplní pracemi svých uživatelů, k jejichž prezentaci slouží systém pozinkovaných roštů a závěsných zařízení v obou atriích. Ve fasádním průřezu se také nachází instalační prostor, který má sloužit jako pozvánka k aktuálnímu dění uvnitř budovy už z kraje ulice Mikulandská –

Ilustrace 7

dnes se zde nachází autorská instalace z bílých lešenářských trubek.

Soudobá vložka navržená architektky Kroupa, Moravcová a Zmek je svým způsobem ukrytá za historizující fasádou, vyobrazené v ilustraci 8. Uliční průčelí zde drží uliční čáru ve stejné míře, jako tehdejší německá reálná škola z roku 1893. Současná realizace se pak na průčelí napojuje, nijak hranici nezdůrazňuje, a dále pokračuje jako zbrusu nová budova až do vnitřního dvora, kde se nachází nová moderní bílá fasáda s velkoformátovými okny, viditelné v ilustraci 9.

Zde se nabízí čím dál častěji užívaný pojem *fasádismus*, kde při rekonstrukci – lépe zvané přestavbě – zůstane jen uliční fasáda, vše za ní je srovnáno se zemí a ve své podstatě vystavěno od základů.

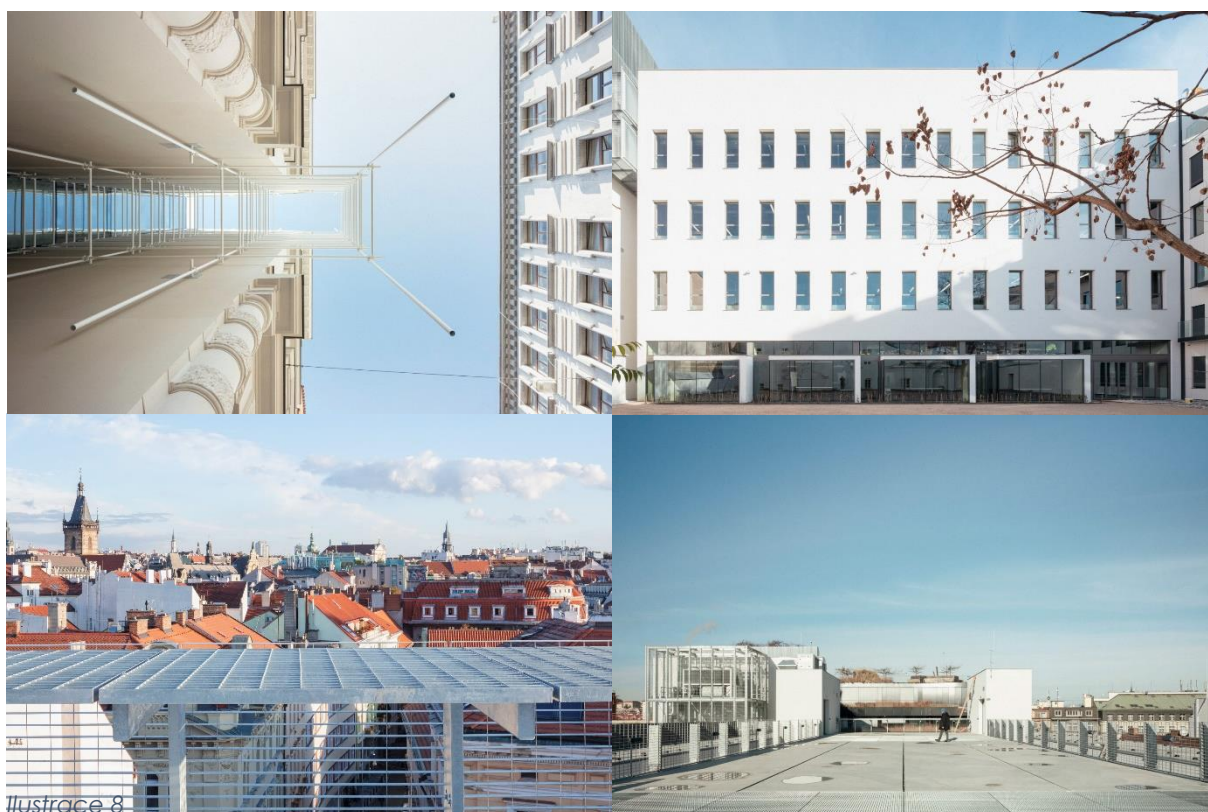
Jeden z příkladů můžeme najít

v Pernerově ulici v pražském Karlíně v bývalém areálu Praga, kde dnes stojí jakýsi pomník ve formě původního průčelí a za ním nová polyfunkční budova. Ze satelitních snímků je zřetelné, že v Mikulandské ulici tomu nebylo jinak, jen na rozdíl od Karlína, není mezi novou stavbou a průčelím prázdný prostor.

Ilustrace 9

Závěr

Ilustrace 8

Budova disponuje vysoce funkčním členěním prostoru pro své uživatele, které vytváří živé prostředí pro kreativitu jeho uživatelů a nabízí příležitosti pro spolupráci jednotlivých dílenských provozů. Možnost otevření přizemí a zahrady s kavárnou široké veřejnosti s napojením na střešní terasu pak dává možnost komunikace mezi jinak oddělenými sociálními skupinami. Poloha nové budovy je jednak klíčová pro propojení se starou budovou, ale stejně tak důležitá pro organismus města, které tak získalo další stálé uživatele, které zde udržují kvalitní městský život.

Otázkou samozřejmě zůstává, jestli tato kompletně nová vložka šla realizovat s využitím větší proporce původní budovy z roku 1893. Jeden z pohledů nabízí, že program nového technologického centra je tak obsáhlý, že by ho stávající budova nepojala. Zredukováním programu, který už byl oproti dáblíckému návrhu zmenšen na polovinu, by UMPRUM přišel o primární cíl nové budovy, kterým je navýšení kapacity stávajících zařízení. Druhým aspektem stávající budovy byly nevyhnutelně nevyhovující dispozice bývalé *reálky* k potřebám dílenských provozů a umístění některých rozměrných a těžkých strojů. Zároveň se požadavky na výukové prostory za posledních sto let vyvinuly, a tak by například přísun denního světla nebyl vyhovující nebo vybrané technologické či bezpečnostní standardy současných budov nedosažitelné.

Důležitým aspektem, který nelze vynechat, je zasazení budovy do kontextu Národní třídy. Tato funkční budova nabízí skvělé prostředí pro své uživatele, ale zároveň její obsah působí jako odtržený od svého okolí. Na druhou stranu realizace obsahuje jedinečné průhledy do svého sousedství z vyšších pater a střešní terasy, které propojují budovu se svým blízkým a v případě terasy i vzdáleným okolím.

Nové technologické centrum UMPRUM tedy nabízí řešení a určitý kompromis, který se může jevit jako okázalý pro danou historickou lokalitu v centru Prahy. Ponechání fasády a nahrazení vnitřku je pro dnešní společnost stále řešením, na které se ze začátku těžko přistupuje. V případě této realizace se ale jedná o kvalitní obnovení letité funkce budovy, která by v dnešní době obtížně hledala jiné a takto funkční využití. Historická fasáda tak stále připomíná původní budovu s aktuálním racionálním vnitřkem a průřez zřetelný z rohu ulice je důležitým prvkem značícím proměnu dané budovy a nového života v ní.

Zdroje

- Astride. 2009. *Vývoj školství v českých zemích v 18. a 19. století*. 3. Březen. Přístup získán Leden 2023. www.astride.estranky.cz.
- ČTK. 2018. *Archiweb*. 5. Duben. Přístup získán Leden 2023. <https://www.archiweb.cz/n/domaci/umprum-zacne-v-centru-prahy-budovat-centrum-za-420-milionu-kc>.
- E15. 2010. *Stavitel pro Prahu Václav Nekvasil*. 14. Srpen. Přístup získán Leden 2023. <http://euro.e15.cz/profit/stavitel-pro-prahu-vaclav-nekvasil-899299>.
- Gebrian, Adam, rozhovor vedl: Mall TV. 2022. *Historická fasáda skrývá moderní prostory UMPRUM* (24. Listopad).
- IPR Praha. 2023. *Historické centrum Prahy*. Leden. Přístup získán Leden 2023. https://app.iprpraha.cz/apl/app/historicke_centrum_prahy/?service%5b%5d=ppr_archiv_01_1815.
- iRozhlas. 2021. *Případ zřícení části budovy v Mikulandské ulici z roku 2018 má dohru. Policie stíhá dva lidi*. 21. Červenec. Přístup získán Leden 2023. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/mikulandska-ulice-zriceni-budovy-stihani-policie-pripad_2107231049_ako.
- Národní památkový ústav. 2015. *ZÁPIS z 15. zasedání Vědecké rady generální ředitelky Národního památkového ústavu*. Praha: Národní památkový ústav.
- Šimek, Jan. 2017. *Historie školních budov - od tereziánských reforem po současnost*. Praha: Pedagogické muzeum J. A. Komenského.
- Stavba Web. 2017. *Nová technologická budova UMPRUM v Mikulandské ulici*. 28. Únor. Přístup získán Leden 2023. <https://www.stavbaweb.cz/nova-technologicka-budova-umprum-v-mikulandske-ulici-16034/clanek.html>.
- UMPRUM. 2021. *O UMPRUM - Architektura stavby*. Srpen. Přístup získán Leden 2023. <https://www.umprum.cz/cs/web/o-umprum/technologicke-centrum/architektura-stavby>.
- . 2021. *O UMPRUM - Historie*. Leden. Přístup získán Leden 2023. <https://www.umprum.cz/cs/web/o-umprum/technologicke-centrum/historie-technologickeho-centra>.

Osobní návštěva historické budovy v roce 2014 v rámci Designbloku

Osobní návštěva nové budovy v roce 2021 v rámci uvedení do provozu

Ilustrace

Ilustrace 1 - Google Earth satellite imagery, 2022.....	2
Ilustrace 2 - Web Náš Region, 2019	2
Ilustrace 3 - Web Designblok, 2014.....	2
Ilustrace 4 - Leoš Kučera, HZS Praha 2018	2
Ilustrace 5 - Kroupa, Moravcová, Zmek - projekt tech. centra, 2016.....	2
Ilustrace 6 - Kroupa, Moravcová, Zmek - projekt tech. centra, 2016.....	2
Ilustrace 7 - Peter Fabo Photography, 2021	2
Ilustrace 8 - Peter Fabo Photography, 2021	2
Ilustrace 9 - Peter Fabo Photography, 2021	2